Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Od diagnozy do ewaluacji. Podstawy tworzenia dokumentów strategicznych w praktyce

dr Mateusz Rutkowski

Forum Analityków Włączenia Społecznego

Gdańsk, 26 marca 2026 r.

WŁĄCZAMY pomorskie!

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Działanie realizowane w ramach projektu pn. **"Włączamy Pomorskie!"** realizowanego przez Województwo Pomorskie, reprezentowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku. Projekt realizowany jest w ramach środków z programu: **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021 – 2027** Działanie FERS 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego.

WŁĄCZAMY pomorskie!

Wiemy już coś o sobie.

Porozmawiajmy zatem o tym,
jak jest z programowaniem.

©Depositphotos

Wybrane problemy w zakresie programowania

- Braki kadrowe, w tym delegowanie realizacji zadań osobom nieposiadającym wiedzy/doświadczenia w zakresie programowania (wymuszona multizadaniowość),
- Brak zrozumienia procesów, dezaktualizacja wiedzy – „zawsze tak robiliśmy”,
- Multiplikacja oraz powtarzalność – planowanie strategiczne, jako „przykry obowiązek”,
- Fasadowość i silosowość podejmowanych działań – „po prostu trzeba to zrobić”,
- Bezrefleksyjne zlecanie i przyjmowanie efektów prac diagnostyczno-planistycznych,
- Brak wiedzy o tym, w jaki sposób podejść do działań analitycznych czy programowania – mimo posiadania chęci nabycia kompetencji.

Pytania na dziś

Pytania na dziś	Dlaczego i po co potrzebujemy strategii?
	Co składa się na strategię?
	Jak tworzyć strategie?

Punktem wejścia, jest zrozumienie po jakim obszarze będziemy się poruszać.

A programujemy przecież rozwiązania w zakresie polityki społecznej.

Polityka społeczna (M. Polak 2009)

- „to zbiór wskazówek, jak usuwać lub przynajmniej łagodzić niesprawiedliwości i szkody płynące dla jednostki i społeczeństwa z dysproporcji społecznych oraz jak przeciwdziałać dalszemu narastaniu tych niesprawiedliwości i powstawaniu nowych szkód”,
- w ujęciu teoretycznym – jako dyscyplina naukowa bada możliwości zaspokajania potrzeb i poprawy warunków życia ludności,
- w ujęciu praktycznym – ukierunkowanie na lepsze zaspokajanie potrzeb.

Dlaczego i po co potrzebujemy strategii?

Co najmniej z czterech powodów,
z czego jeden – najważniejszy,
dotyczy nas wszystkich, jako ludzi.

Dlaczego i po co potrzebujemy strategii?

- by społeczności lokalne rozwijały się (przede wszystkim jakościowo), a poziom nierówności zmniejszał się,
- by podejmowane przez nas działania były skuteczne i efektywne, do czego niezbędne jest mądre i rozsądne planowanie:
  - mądre programowanie, to programowanie oparte na wiedzy i współpracy,
  - rozsądne programowanie, to programowanie oparte na potencjale i możliwościach; łączące statyczność i wyzwania,
- by prowadzić politykę opierającą się na wiedzy (*evidence-based policy*),
- by mieć mocne podstawy do podejmowania działań, w tym innowacyjnych.

Fazy tworzenia polityk

konceptualizacja

- spojrzenie z punktu widzenia racjonalnego działania

operacjonalizacja

- konkretyzacja celów

ewaluacja

- ocena realizacji celów i metod oraz zmian

Co składa się na strategię?

O strategii

- w strategii poruszamy tylko te wątki, które są **istotne** i **specyficzne** dla tego opracowania,
- nie chodzi bowiem o to, by pisać wszystko, lecz by pisać na **temat**,
- rekomenduje się, by przyjmować dokumenty wieloletnie, spójne okresowo z innymi (np. strategią rozwoju gminy), pozostawiając sobie możliwość aktualizacji dokumentu,
- w uproszczeniu dzieli się ją na trzy części: wprowadzającą, diagnostyczno-analityczną ora programową.

Standardowa struktura strategii

i. Wprowadzenie
ii. Osadzenie w kontekście uwarunkowań prawnych i innych dokumentów strategicznych (w tym na innych poziomach)
iii. Analiza i diagnoza sytuacji (w tym wnioski z diagnozy)
iv. Cele i kierunki interwencji (w tym działania)
v. Wskaźniki
vi. Monitoring i ewaluacja

Ta struktura będzie naszym dzisiejszym drogowskazem.

Osadzenie w prawie i innych dokumentach

- Potrzeba opracowania strategii w większości przypadkach jest umocowana prawnie, np.:
  - strategia rozwiązywania problemów społecznych (Uops),
  - gminny program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej (Uoppd),
  - 3-letnie gminne programy wspierania rodziny (Uowrispz),
- Inne dokumenty, na które warto się powołać (ale tylko jeśli je znamy i dotyczą podejmowanych przez nas obszarów!!):
  - dokumenty regionalne/wojewódzkie, (np. RPS BZiWS, WPWSWP z NGO, PES 2030, WPWSOzN…),
  - dokumenty krajowe: Konstytucja, Konwencja ONZ o prawach OzN, KPPUiWS, RPPPwR, MPZ).

Kiedy już mówimy o Ustawie o pomocy społecznej…

To warto mieć świadomość, że także tam znajdziemy podpowiedzi, jak powinny wyglądać dokumenty strategiczne.

Art. 16b Uops [Strategia rozwiązywania problemów społecznych]

- 2. Strategia zawiera w szczególności:
  - 1) diagnozę sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych
  - 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
  - 3) określenie:
    - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
    - b) kierunków niezbędnych działań,
    - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
    - d) wskaźników realizacji działań

Diagnoza

Czyli najważniejszy etap programowania.

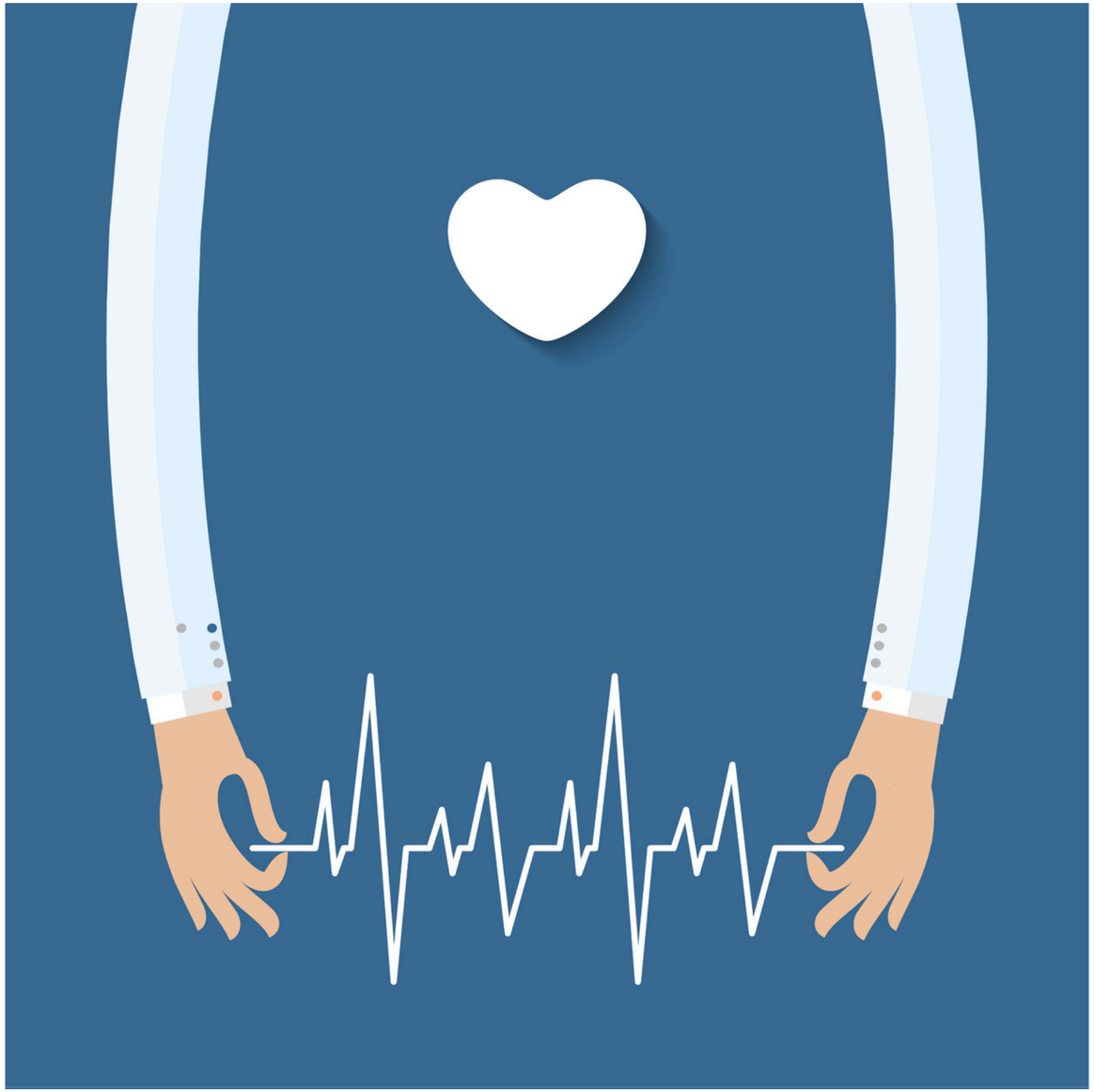

©Depositphotos

Diagnoza w programowaniu

- Diagnoza powinna obejmować rozpoznanie:
  - Problemu, określenie jego rozmiaru oraz dotychczasowych działań podejmowanych na rzecz jego rozwiązania,
  - Zasobów w działaniu (instytucje, warunki przestrzenne), zasoby-możliwości (przeszłość, doświadczenia, walory), potrzeby społeczności/grupy,
- Diagnoza **nie jest** zestawieniem dostępnych danych statystycznych czy instytucjonalnych,

Diagnoza w programowaniu – c.d.

- Pomocnicze pytania w diagnozie:
  - Kogo dotyczy?
  - Gdzie występuje?
  - Jaki jest wpływ czynników zewnętrznych na występowanie?
  - Jak oddziałuje na tę grupę i na innych mieszkańców?
  - I to, co przyda nam się także do programowania:
    - Dlaczego problemu nie rozwiązano?
    - Kto może rozwiązać ten problem?
- Starajmy się maksymalnie korzystać z danych dotyczących własnej jednostki samorządu – programowanie to nie konkurs na największą dynię, ani na to, kto napisze więcej stron.

Etapy diagnozy

- Działania diagnostyczne mają dostarczyć odpowiedzi na trzy kluczowe pytania:
  - Jak jest?
  - Dlaczego tak jest?
  - Co należy zrobić, żeby było lepiej? Co należy zrobić, żeby było tak, jak powinno być?
- Etapy diagnozy (Podgórecki 1998):
  - **Opis** – zestawienie danych argumentujących potrzebę działania, (**wiedza=źródło**)
  - **Ocena** – na podstawie zestawienia danych i/lub ocen cząstkowych,
  - **Konkluzja** – opis stwierdzający potrzebę (lub brak) podjęcia interwencji,
  - Wyjaśnianie – tłumaczenie i obrazowanie stanów podlegających zmianie,
  - Stawianie hipotez – od opisu jako przyczyny do projektu jako skutku

A jak to wygląda w praktyce?

Przykład

- **Opis:** W roku 2024 **funkcjonowało** 86 mieszkań treningowych i było to o 48 **więcej** (126,3%) niż w roku 2023. Liczba dostępnych w nich miejsc sięgnęła 287, co oznacza **wzrost** o 85,2%. W 2024 roku ze wsparcia w formie mieszkania treningowego skorzystało 311 osób – o 177,7% **więcej** niż w 2023 roku. W 2024 roku funkcjonowało 46 mieszkań wspomaganych (+15; +48,4%) dysponujących 157 miejscami (+50; +46,7%), a z ich usług skorzystało 209 osób (+68; +48,2%).
- **Ocena: Rośnie zapotrzebowanie i znaczenie** realizacji usług w formie mieszkań treningowych (+48) i wspomaganych (+15).
- **Konkluzja: Należy kontynuować rozwój** mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego wraz z zapewnieniem usług uzupełniających, jako formy świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób korzystających.

Ale również tak:

10. Wnioski końcowe

Ocena zasobów pomocy społecznej dla [redacted] za 2024 rok została przygotowana na podstawie danych zebranych przez Ośrodek Pomocy Społecznej za pośrednictwem systemu Centralnej Aplikacji Statystycznej MRiPS. Dane z Oceny umożliwiają analizowanie i monitorowanie występowania problemów społecznych oraz planowanie działań aktywizujących jednostki samorządu terytorialnego w obszarze usług społecznych. Zawarte w niej informacje są materiałem poglądowym mającym ułatwić władzom gminy podejmowanie decyzji związanych z planowaniem budżetu w zakresie polityki społecznej w kolejnym roku i stały się podstawą do sformułowania poniższych wniosków i rekomendacji:

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna

I tak też:

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie X 2021-2027

2. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

- Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w X została oparta na badaniu źródeł zastanych i analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet. Te ostatnie zostały zrealizowane podczas warsztatów strategicznych zorganizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w X.
- Poniższe wykresy ukazują skalę problemu przemocy w rodzinie
  w środowisku lokalnym oraz prezentują opinie badanych na temat przyczyn tej patologii społecznej oraz oferty pomocy dla osób nią dotkniętych.

Wykres 2.1 Przemoc w rodzinie jako istotny problem społeczny

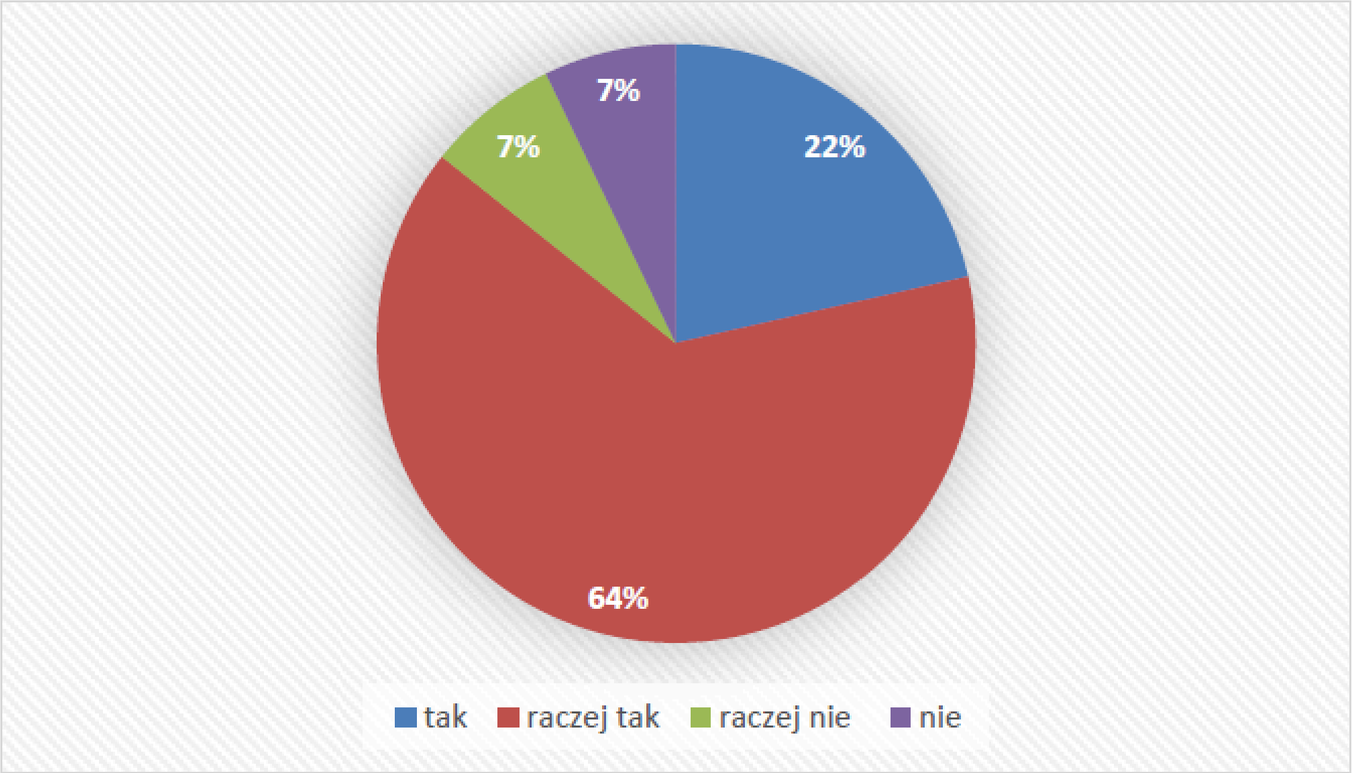

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Aż (64 %) ankietowanych oceniło skalę problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy jako średnią, (22 %) jako wysoką, a (14 %) respondentów oceniło nie i raczej nie.

Wykres 2.2 Przyczyny przemocy w rodzinie

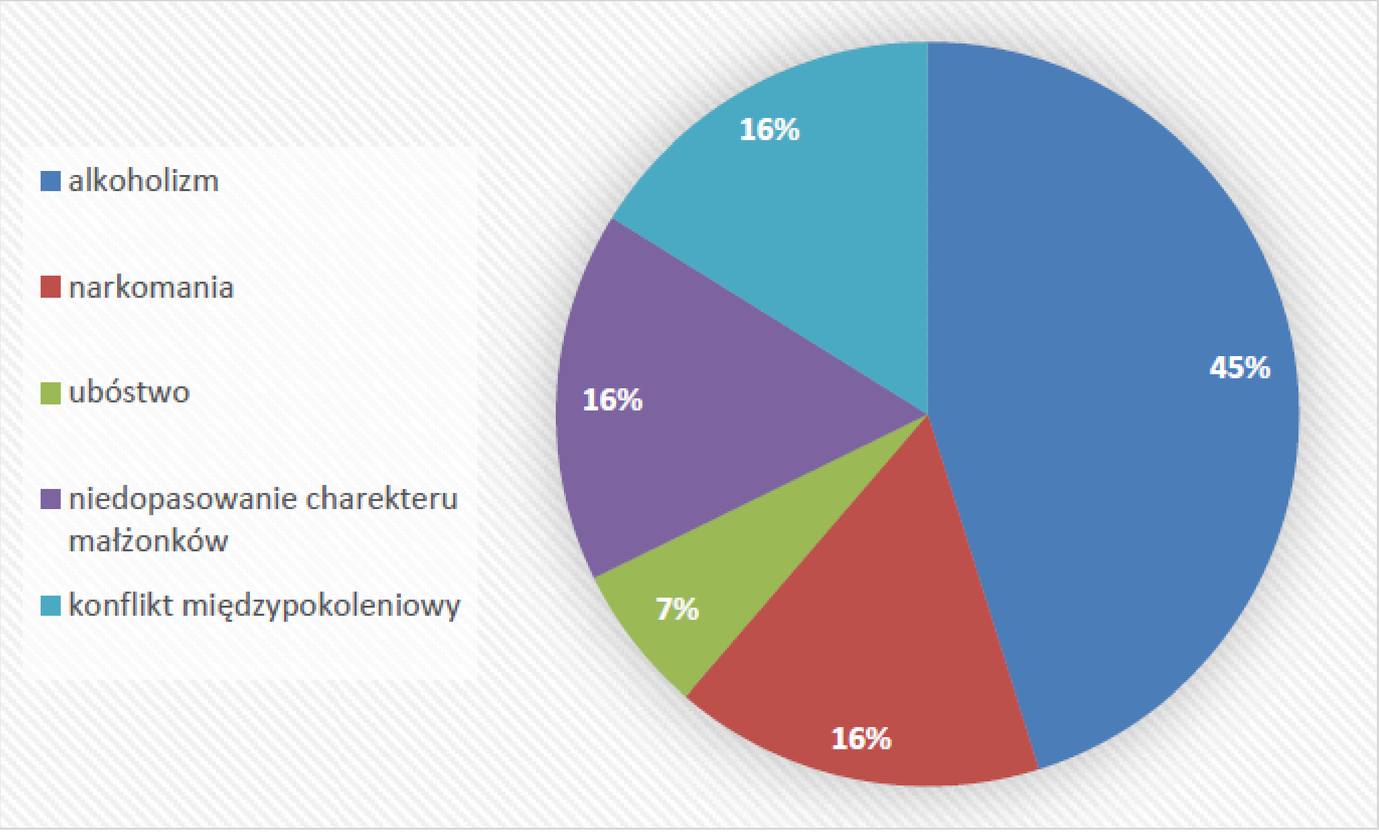

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 2.3 Ofiara przemocy w rodzinie

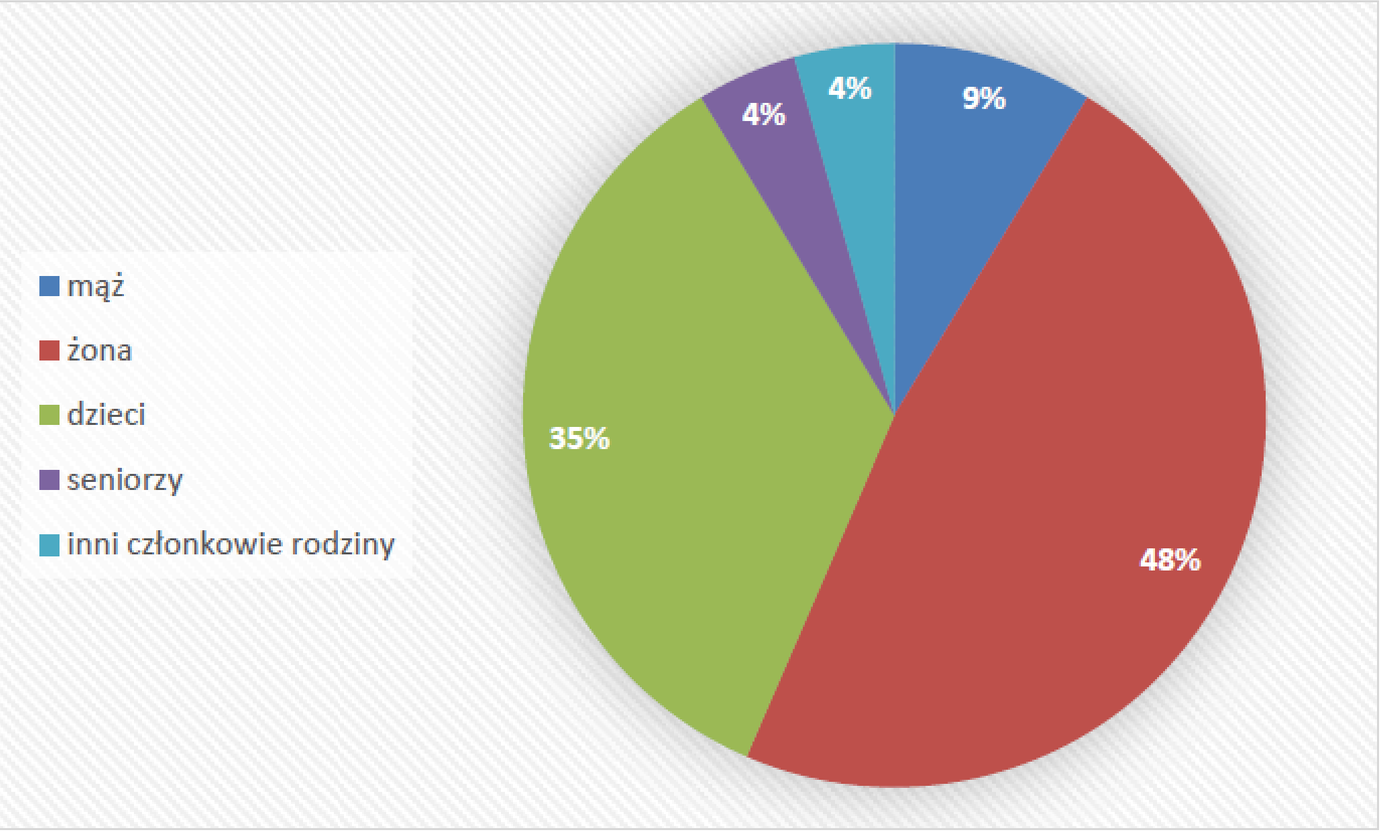

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 2.5 Ocena realizowanych w gminie działań profilaktycznych związane z problemem przemocy w rodzinie (powszechność, dostępność, różnorodność ofert)

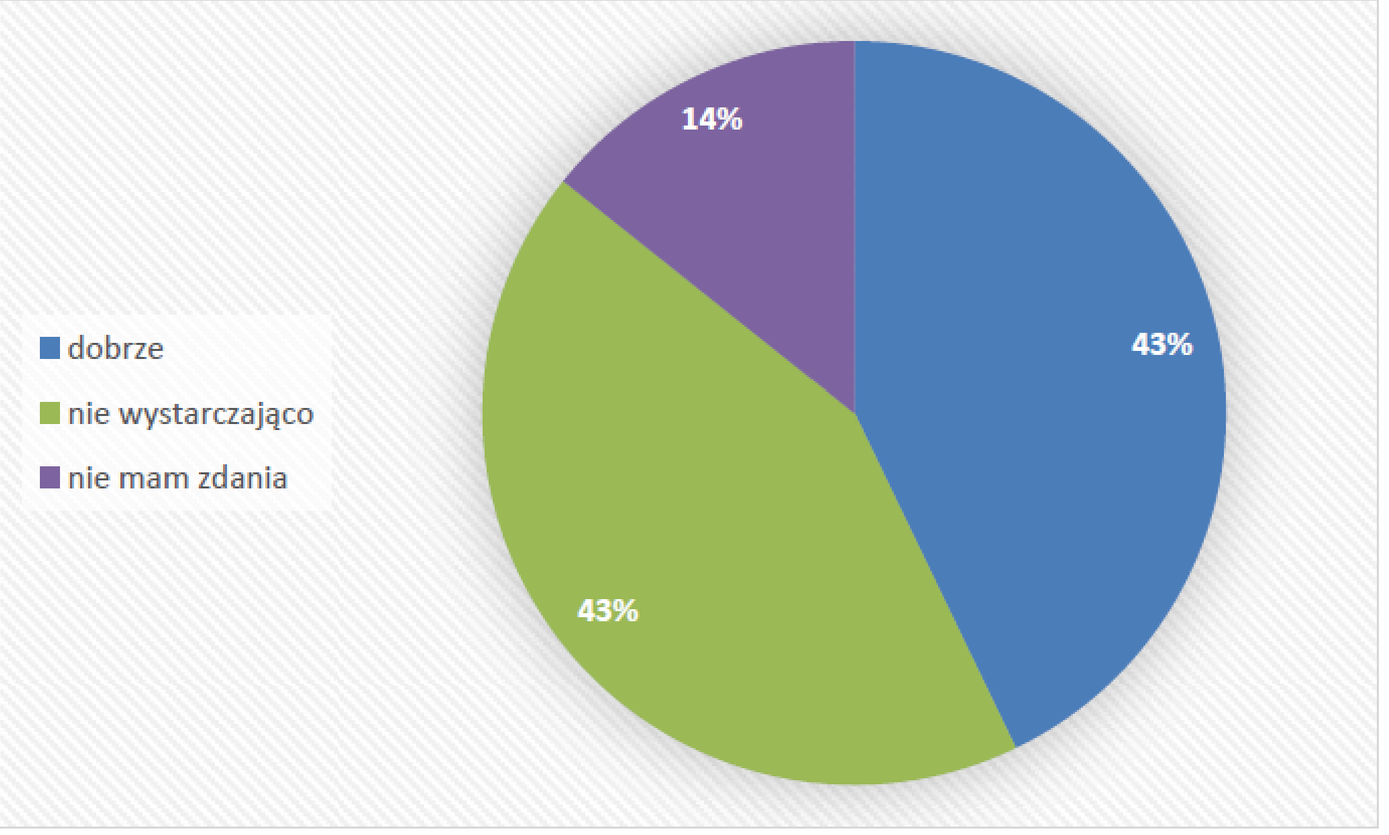

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 2.6 Ocena realizowanej oferta pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie

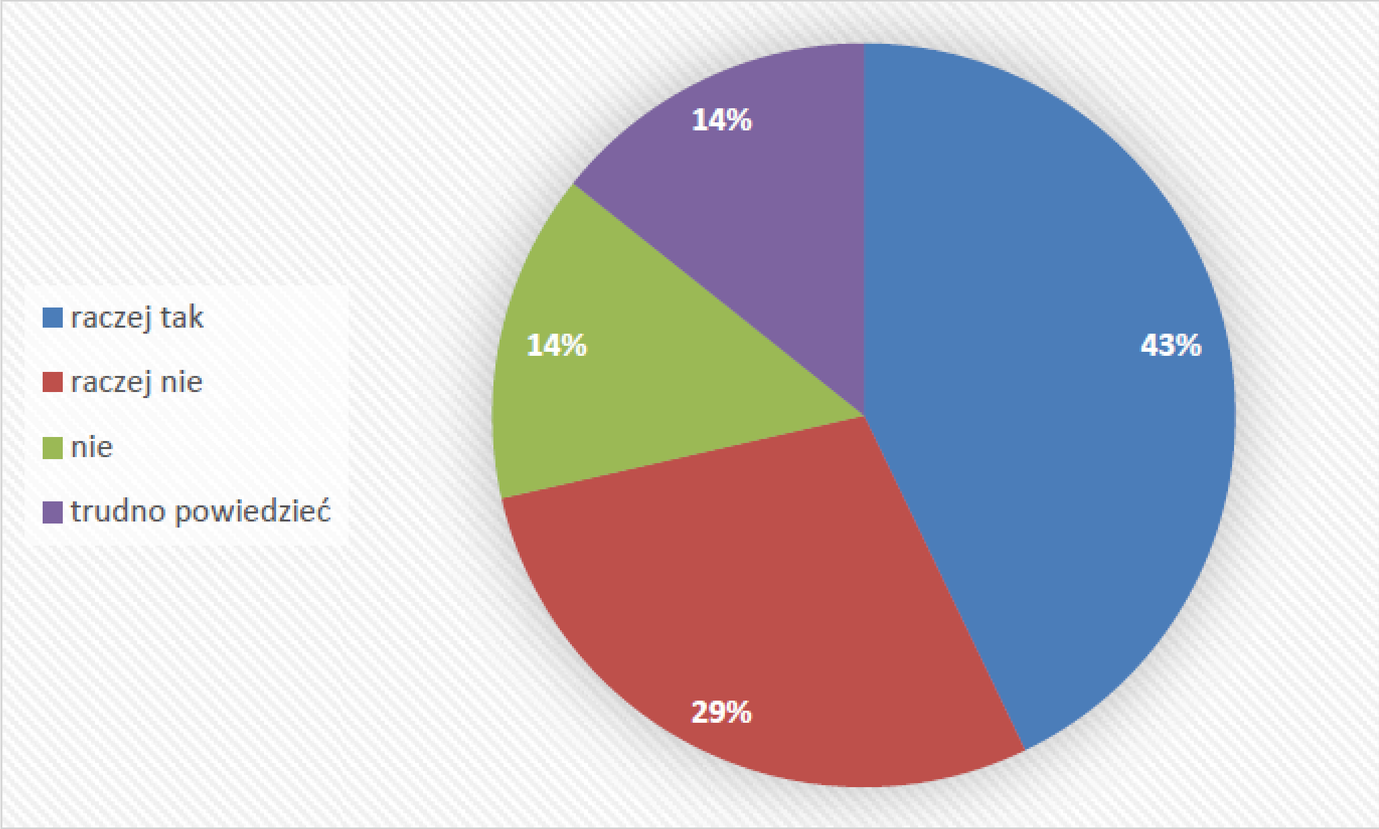

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 2.8 Przemoc wobec dzieci

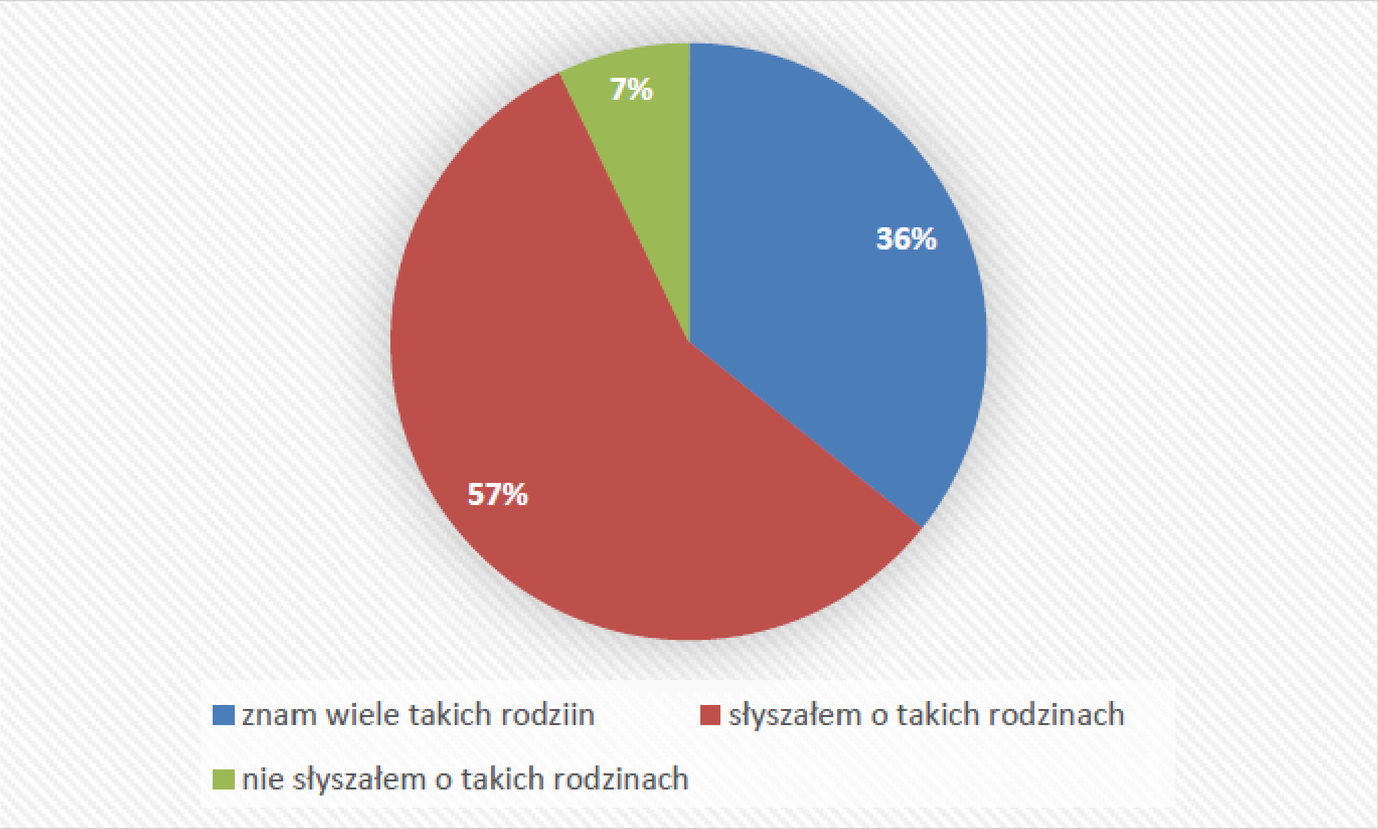

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 2.9 Rejony wymagające szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka

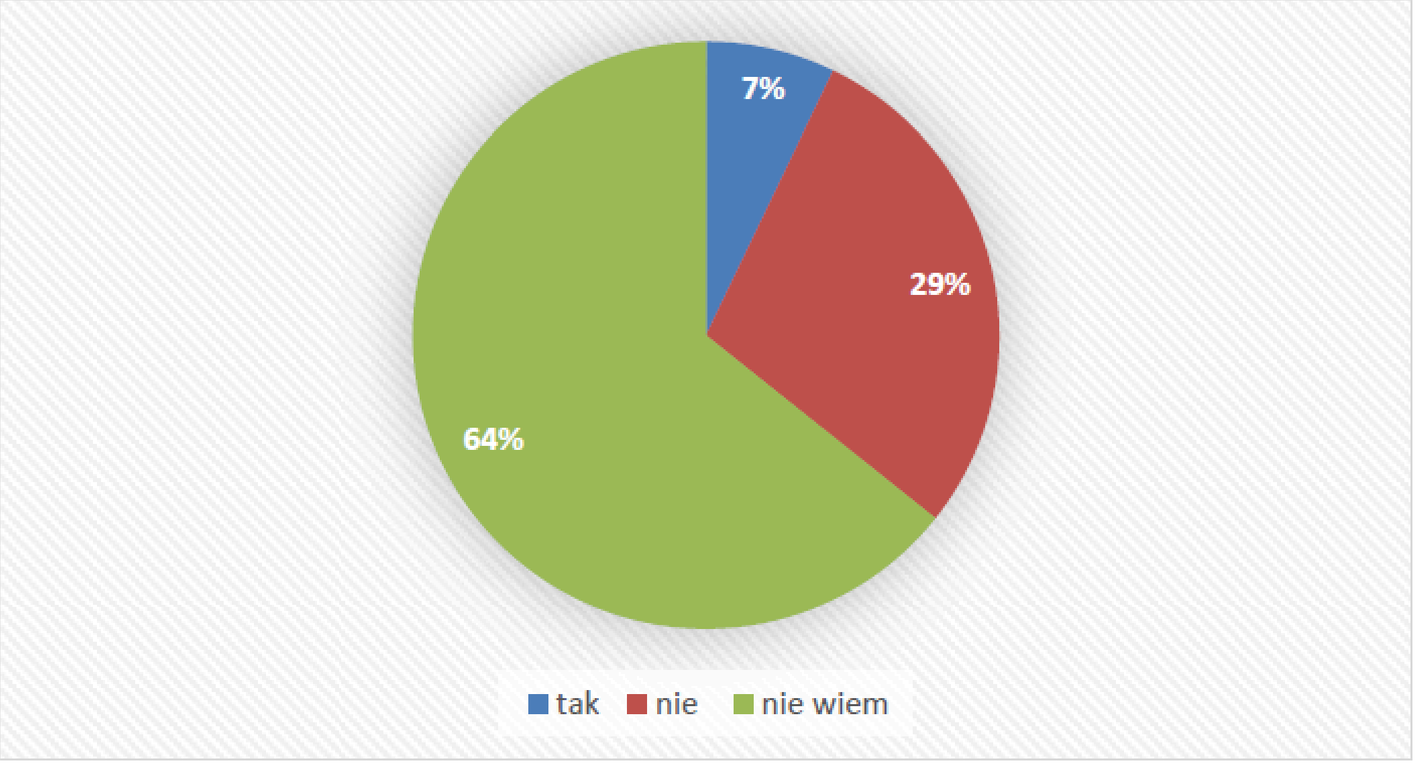

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Co zatem powinno się znaleźć w diagnozie?

To zależy, o czym jest program.

©Depositphotos

Diagnoza w programowaniu

- Dane socjo-demograficzne, społeczno-kulturowe, ekonomiczne, zestawienie problemów,
  - W tym celu warto wykorzystywać istniejący już dorobek/zasób opracowań tematycznych i diagnostycznych (własne, BDL, GUS, CBOS, NFZ...),
- Może obejmować metody np. *desk research*, analiza dokumentów, SWOT, mapowanie,
- Prowadzenie własnych działań diagnostycznych/ analitycznych, wykorzystujących metody np. wywiady jakościowe, analizę dokumentów, drzewo problemowe (zlecanie),
- Dobór zależy od potrzeb i możliwości – każdy ma swoje wady i zalety,
- Warto zaangażować w ten proces inne podmioty: lokalne władze i urzędy, OPS/PCPR/CUS, oświatę, ośrodki zdrowia, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, przedsiębiorstwa społeczne, OWES, itd.

Przykładowe obszary

- **demografia:** liczba osób zamieszkujących, struktura wieku, struktura płci, struktura rodzin,
- **skala występowania danych zjawisk:** ile osób w bezdomności? stosujących przemoc? doznających przemocy?
- **korzystający z pomocy społecznej:** analiza powodów korzystania z pomocy społecznej, przyznania świadczeń, jaka jest struktura tych rodzin? jak ma się ta struktura do demografii gminy?
- dane medyczne, gminnych ośrodków kultury, szkół, dane o rynku pracy, wydatki na 1go mieszkańca, przeciętny dochód, dane będące w dyspozycji gminy,
- <u>zmiany w perspektywie czasu</u>

Podstawowe „mierniki” danych

- liczba – podaje ile elementów spełnia danych kwalifikator, np. ile NK zamknięto z powodu braku zasadności działań,
- odsetek – podaje jaki jest stosunek elementów spełniających dane kryterium w ogólnej liczbie elementów, np. odsetek rodzin emerytów i rencistów wśród osób ze świadczeniami (również: wskaźnik),
- średnia – podaje stosunek elementów względem danego miernika, np. średnia miesięczna liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny,
- mediana – pokazuje dokładnie połowę wartości dla danego zbioru elementów, np. mediana wysokości zasiłków celowych w roku,
- dominanta – pokazuje jaki element występuje **najczęściej** w zbiorze, np. godzin usług opiekuńczych dla osoby w roku,
- zmiana – jest porównaniem stanów z różnych okresów,

Czas na ćwiczenie

©Depositphotos

Przeciętne dalsze trwanie życia osób 60+ (GUS)

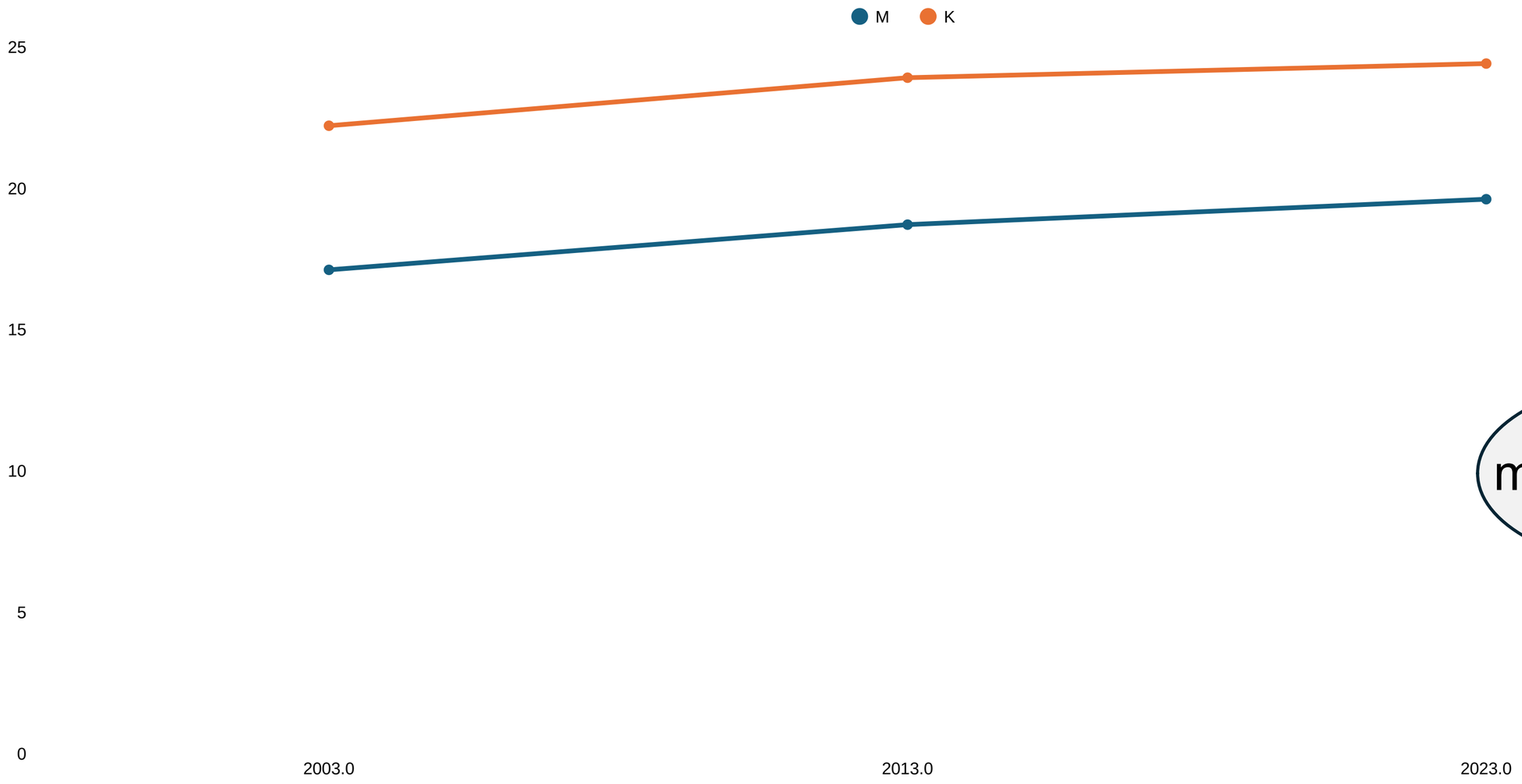

kobiety +2,2

mężczyźni +2,5

Oczekiwane dalsze trwanie życia w zdrowiu osób 60+ (GUS)

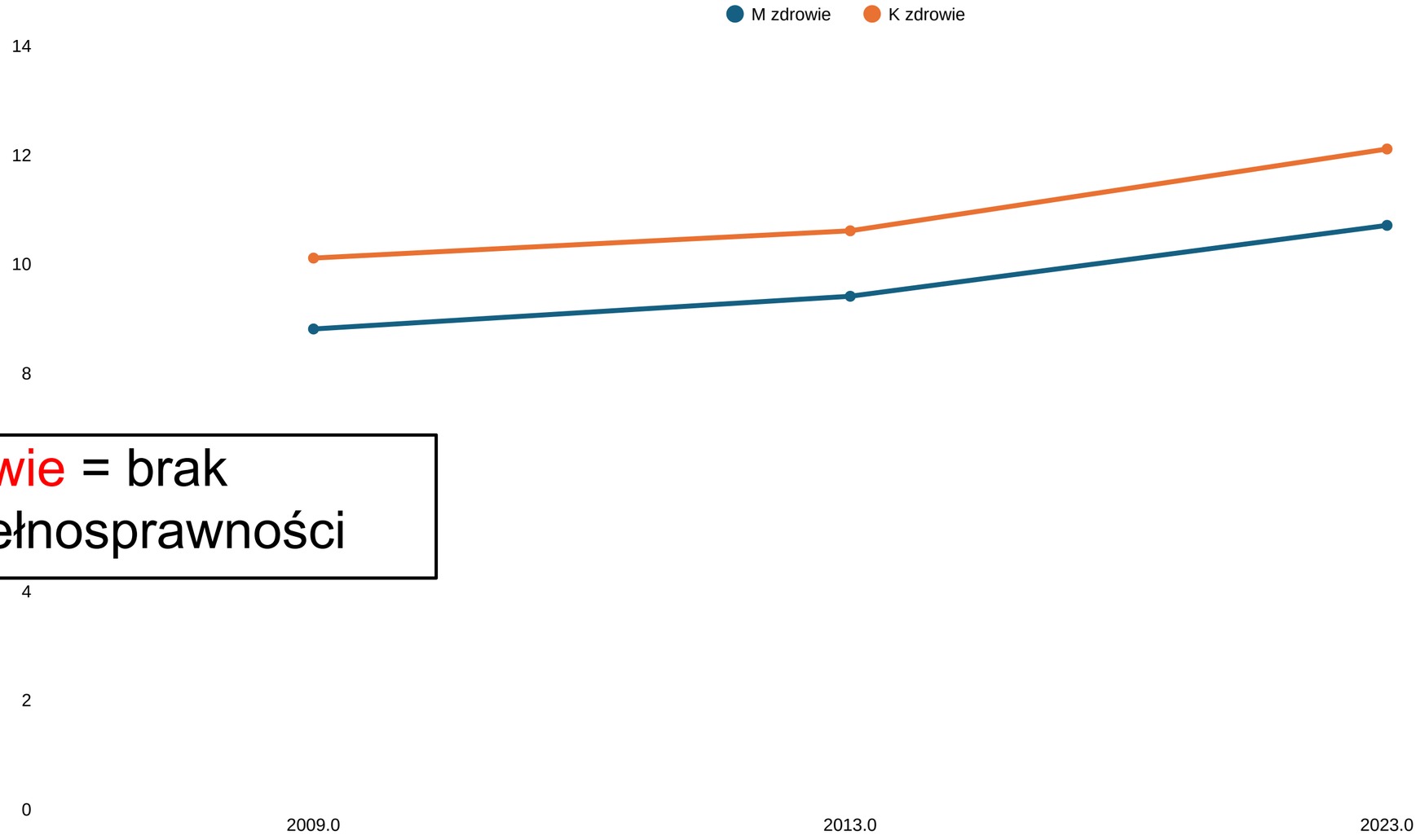

kobiety +2,0

mężczyźni +1,9

zdrowie = brak niepełnosprawności

Co powie nam porównanie?

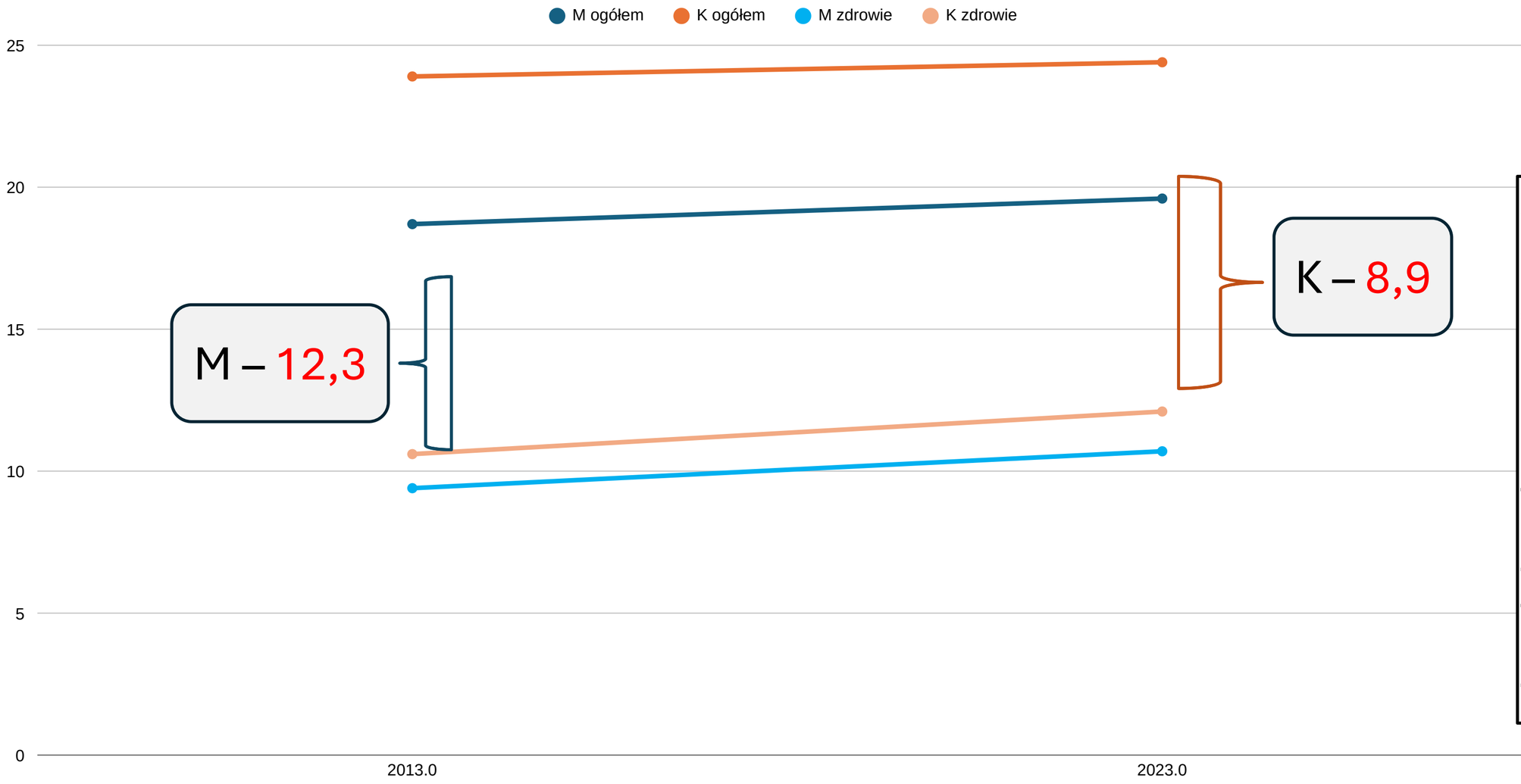

Statystycznie ostatnie 9 lat życia kobiet i 12 lat życia mężczyzn to okres życia ze znacznymi trudnościami zdrowotnymi

Cele i kierunki interwencji

Ale zanim o nich, zastanówmy się nad tym, po co potrzebujemy precyzji?

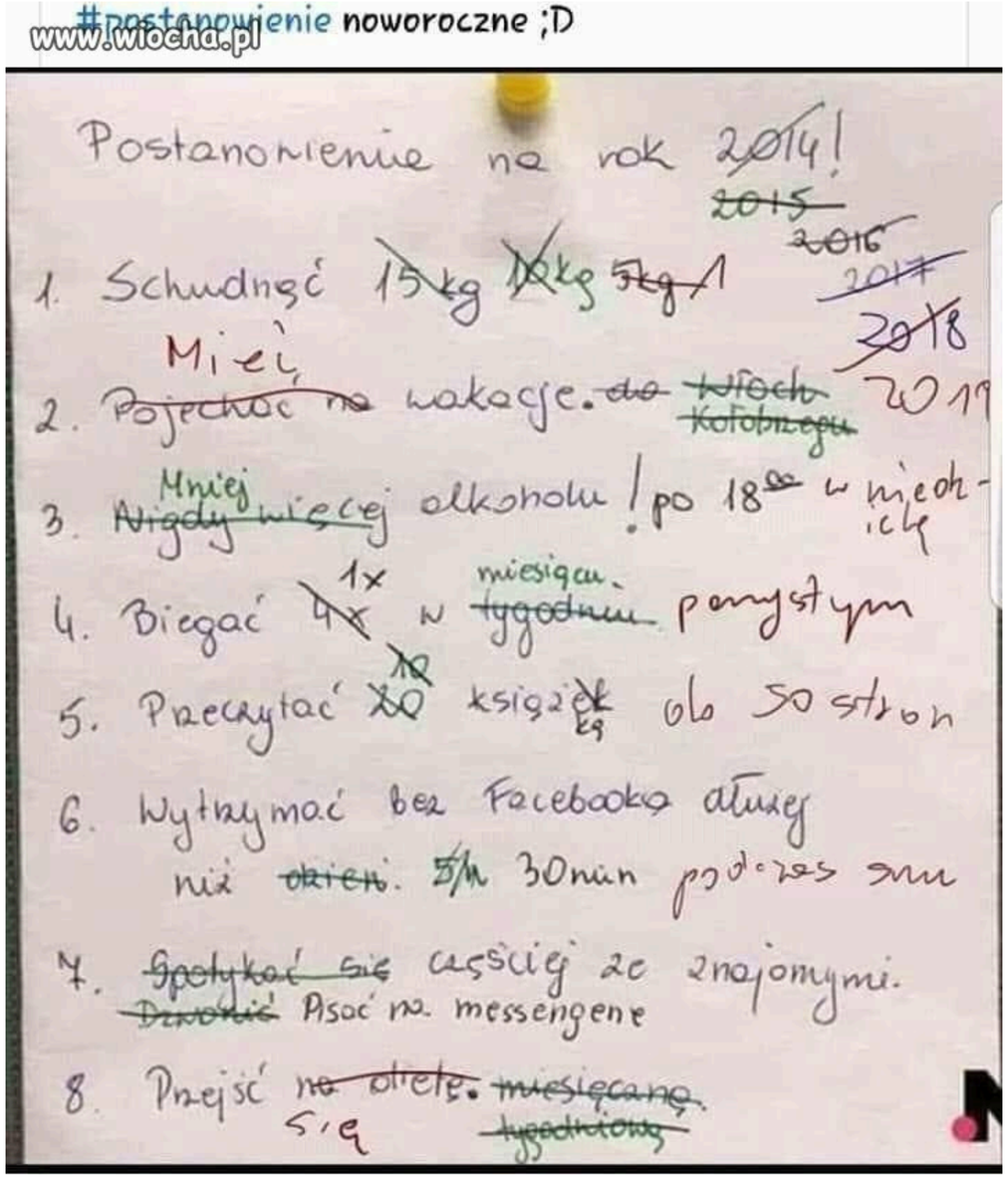

EWOLUCJA postanowień noworocznych

2016	2017	2018	2019
Przestanę szastać pieniędzmi.	Spłacę chwilówkę jak najszybciej.	Spłacę wszystkie pożyczki.	Nie wpuszczę komornika.
Przeczytam 20 wartościowych książek.	Przeczytam 10 wartościowych książek.	Przeczytam 5 książek.	Dokończę krzyżówkę.
Będę lepszym mężem dla Kasi.	Nie rozwiodę się z Kasią.	Postaram się odzyskać Kasię.	Będę lepszym mężem dla Joli.
Schudnę do 80 kg.	Postaram się schudnąć do 90 kg.	Spróbuję zejść z wagą do setki.	Stworzę realistyczne podejście do kwestii mojej wagi.
Będę co niedzielę chodził do kościoła.	Będę chodził do kościoła tak często, jak będę mógł.	Codziennie poświęcę parę minut na modlitwę w domu.	Sprawdzę, czy mam w kablówce TV Trwam.
Nie będę pił przed 17.00.	Nie tknę butelki przed południem.	Nie zostanę alkoholikiem.	Przestanę się spóźniać na spotkania AA.
Pójdę na przegląd do dentysty.	Zrobię sobie wypełnienia.	Pójdę na leczenie kanałowe.	Będę używał lepszego kleju do protez.

PACZAIZM.PL

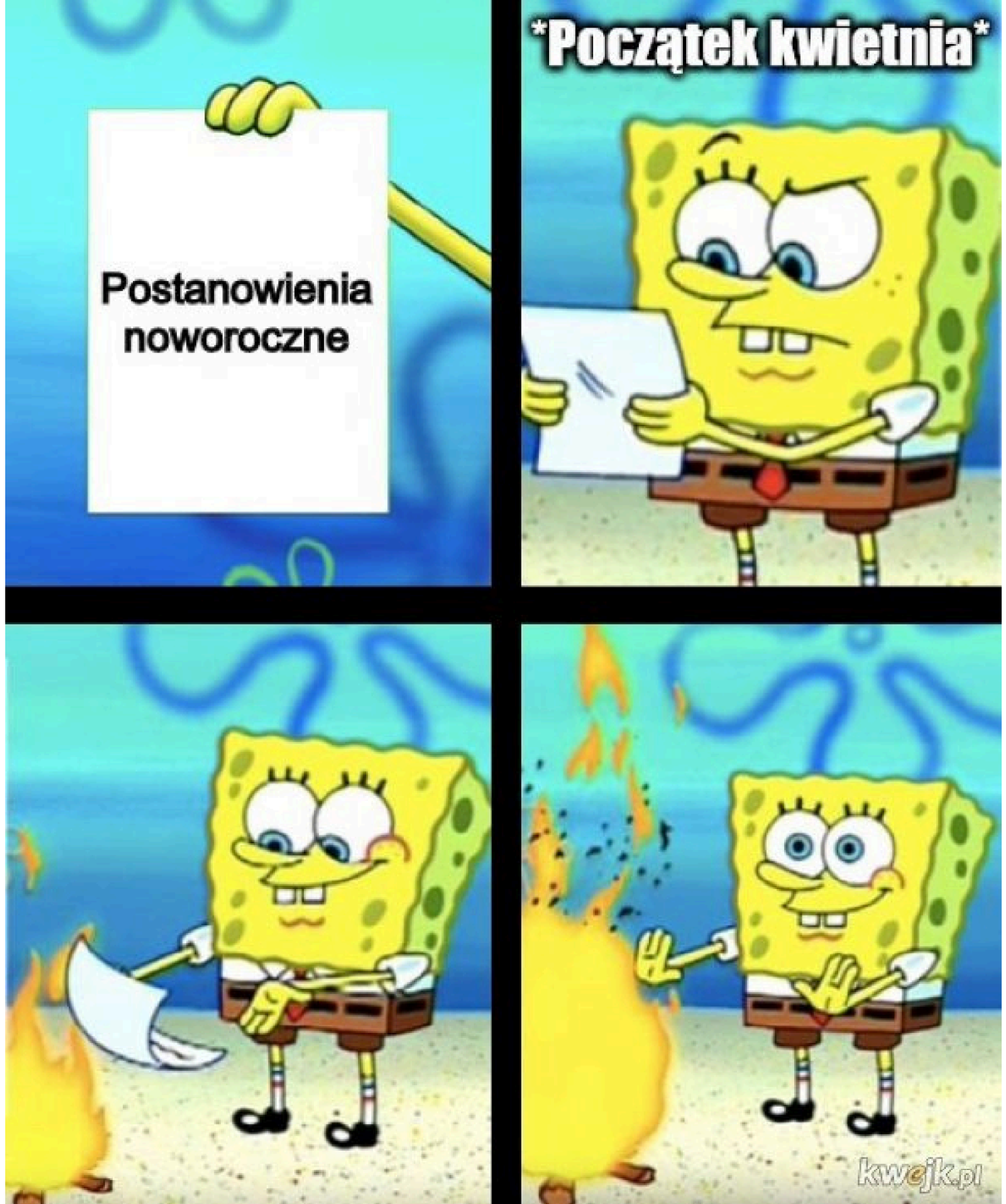
Postanowienia noworoczne
Początek kwietnia
kwejk.pl

Cele

- cel to inaczej rezultat działań (poprawa, wzrost, zmiana),
- określenie celu(ów) jest jednym z większych wyzwań programowania,
- zasadniczo korzysta się z wyznaczania celu głównego i składających się na jego realizację celów szczegółowych,
- pierwszym etapem jest rozpoznanie celów wśród osób, którym dedykujemy działanie – grupie osób czy społeczności,
- ich wyartykułowanie w obecności innych osób ma prowadzić do ustalenia wspólnego celu dla całej grupy/społeczności,

Cele – c.d.

- rekomenduje się, by po wyznaczeniu celów ponownie podjąć się rozmowy o zasadności ich realizacji w kontekście potrzeb |i oczekiwań,
- cele powinny mieć charakter pozytywny, a nie negatywny – co chcemy osiągnąć, a nie to, czego chcemy uniknąć,
- dobrym kierunkiem (zwłaszcza z perspektywy ewaluacji) jest dążenie do wyznaczania celów spełniających kryteria SMART
  - w praktyce programowania jest to najczęściej zadanie, którego nie da się jednak zrealizować na etapie formułowania celów. Najczęściej tworzą one spójny obraz ze wskaźnikami (**cel ► wskaźnik**)

Cele SMART

- KONKRETNY *(specific)* – konkretnie zapisane działanie, w sposób jasny i wytłumaczalny,
- MIERZALNY *(measurable)* – najlepiej, aby został określony liczbowo,
- OSIĄGALNY *(achievable, attractive, acceptable)* – należy uwzględnić zasoby – posiadane i konieczne do pozyskania,
- REALISTYCZNY *(realistic)* – jego osiągnięcie musi być możliwe
  - ISTOTNY *(relevant)* – powinien być ważny, a jego realizacja ma wpłynąć na poprawę jakości życia
- OKREŚLONY W CZASIE *(time-bound)*– należy jasno określić skrajne daty (początek i koniec),

Kierunki interwencji

- proces projektowania polega na przekształceniu zawartości diagnozy w cele i ich zoperacjonalizowaniu,
- antycypacyjna funkcja projektowania mówi o wyobrażeniu przez osobę projektującą następstw i rezultatów działania – nie da się bowiem dokładnie przewidzieć ostatecznego wyniku,

- gdyby przyjąć, że planowanie jest niczym budowanie podziemnego tunelu, który ma nas prowadzić do celu (wyjścia na zewnątrz), może nam się przydać…

KRET

- konkretne – działania muszą być precyzyjnie określone (precyzja wspiera realizację),
- realistyczne – trafna ocena możliwości realizacji, odpowiedni dobór metod i środków działania,
- elastyczne – uwzględnienie możliwości dokonywania modyfikacji w trakcie działania (kiedy wymaga tego sytuacja),
- trafne – planowane działania muszą uwzględniać rzeczywiste potrzeby, a nie preferencje i oczekiwania osoby inicjującej,

Kierunki interwencji – c.d.

- odpowiadają na pytanie „jak to osiągnąć?”, „jak to zrobić, żeby…” (w powiązaniu z celami),
- problem główny ► przyczyna ► skutek ► działanie,
- wiele zadań może służyć jednemu celowi, ale także jedno zadanie może służyć realizacji wielu celów,

Czas na ćwiczenie

©Depositphotos

Wskaźniki

©Depositphotos

Wskaźniki

- wskaźniki tworzone są w ścisłym powiązaniu z działaniami,
- określają jakie zmiany zajdą w wyniku realizacji działań – efekty bezpośrednie i pośrednie,
- wszystkie muszą być mierzalne i wiarygodne – należy unikać wskaźników zbyt skomplikowanych oraz nieweryfikowalnych,
- wskaźniki ilościowe – wyrażone liczbowo lub procentowo,
- wskaźniki jakościowe – nazywają cechy rezultatu,
- wskaźniki efektywności – wydatki na 1 uczestnika/uczestniczkę
- niby-wskaźniki – nic nie wnoszą do wiedzy o interwencji; np. opinie,

Charakterystyka wskaźników

- takie, które pozwolą określić, co jest sukcesem, a co porażką,
- takie, które pozwolą określić poziom realizacji,
- takie, które dotyczą celów interwencji,
- takie, które dotyczą różnych aspektów działania,
- takie, których realizację będzie można zweryfikować stosując odpowiednie metody/techniki/narzędzia,

Podstawowy podział wskaźników

- wskaźniki **produktu** – bezpośredni, materialny efekt działania, mierzalny,
  - liczba pracownic/ków socjalnych objętych szkoleniami,
  - liczba osób objętych usługami asystenckimi i opiekuńczymi świadczonymi w społeczności lokalnej,
  - liczba certyfikatów wydanych osobom, które ukończyły „Szkołę dla rodziców”,
- wskaźniki **rezultatu** – określają efekty następujące w trakcie działania lub po zakończeniu realizacji (w projektach unijnych – okres trwałości),
  - liczba wszczętych procedur NK (wzrost/spadek),
  - liczba osób, które opuściły opiekę instytucjonalną na rzecz usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej,
  - spadek liczby rodzin objętych wsparciem w formie asystentury rodzin,
  - wzrost liczby dzieci powracających do rodzin biologicznych,

Podstawowy podział wskaźników

- wskaźniki **kontekstowe** – wskaźniki opisujące szersze otoczenie oddziaływania, a nie bezpośredni cel działania,
  - migracje,
  - struktura demograficzna społeczności,
- wskaźniki **oddziaływania** – wskaźniki opisujące zmiany, które zaszły w wyniku działań projektowych w dłuższej perspektywie czasowej po jego zakończeniu,
  - liczba osób zamieszkujących tereny zrewitalizowane,
  - struktura zatrudnienia w firmie X,

Wskaźniki - podsumowanie

- Planując wskaźniki uwzględniajmy sposób oraz możliwość ich pozyskania – także w perspektywie długoterminowej (całego okresu programowania),
- Dobrą praktyką jest przygotowanie fiszek wskaźników, które w jasny sposób będą uzasadniały i wyjaśniały ścieżkę pozyskiwania danych (zmienność kadr),
- Wyznaczanie wskaźników to nie konkurs, na to, kto wyznaczy ich więcej – lepiej mniej, ale rzetelniej (w tym unikanie niby-wskaźników),
- Korzystajmy ze schematu:
  Wskaźnik → **wartość bazowa** → **wartość docelowa** → **częstotliwość pomiaru** → **źródło danych do pomiaru wskaźnika** → (opcjonalnie – źródło wskaźnika)

Wskaźniki – przykład

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych do pomiaru	Źródło wskaźnika
Liczba działających mieszkań treningowych	86	138	Na koniec okresu	Dane PUW	Wskaźnik własny
Odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej, które wychowują się w rodzinnej	80,9%	85%	Na koniec okresu	sprawozdania WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-N	SRUS
Odsetek gmin, w których są realizowane specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w	77,2%	85%	Na koniec okresu	sprawozdania MRiPS-03-R	SRUS
Liczba szkoleń specjalistycznych w wymiarze powyżej 100 godzin dydaktycznych	0	1 rocznie	rocznie	Dane własne ROPS	Wskaźnik własny
Powierzone środki publiczne przeznaczone dla NGO na działania z zakresu przeciwdziałania	47 500 zł	300 000 zł rocznie	rocznie	Dane własne ROPS	Wskaźnik własny

Czas na ćwiczenie

©Depositphotos

Monitoring i ewaluacja

©Depositphotos

Ewaluacja

- najogólniej mówiąc, ewaluacja jest oceną skuteczności podjętych działań (niejednokrotnie również efektywości),
- ewaluacja ma dostarczać wiedzy do planowania rozwoju i podejmowania działań w przyszłości,
- ewaluacja powinna obejmować nie tylko ocenę realizacji celów (czy i w jakim stopniu udało się je osiągnąć), ale także – na ile to możliwe – zmianę, która nastąpiła u osób będących odbiorcami działania,
- perspektywa odbiorców pozwala dostrzec nieplanowane rezultaty działań (pozytywne i negatywne),
- coraz częściej ewaluację prowadzi się w sposób bieżący, obejmując kolejne etapy projektowania i działania,

Czy ewaluację zawsze robimy po zakończeniu działań?

Niekoniecznie.

ewaluacji w logice

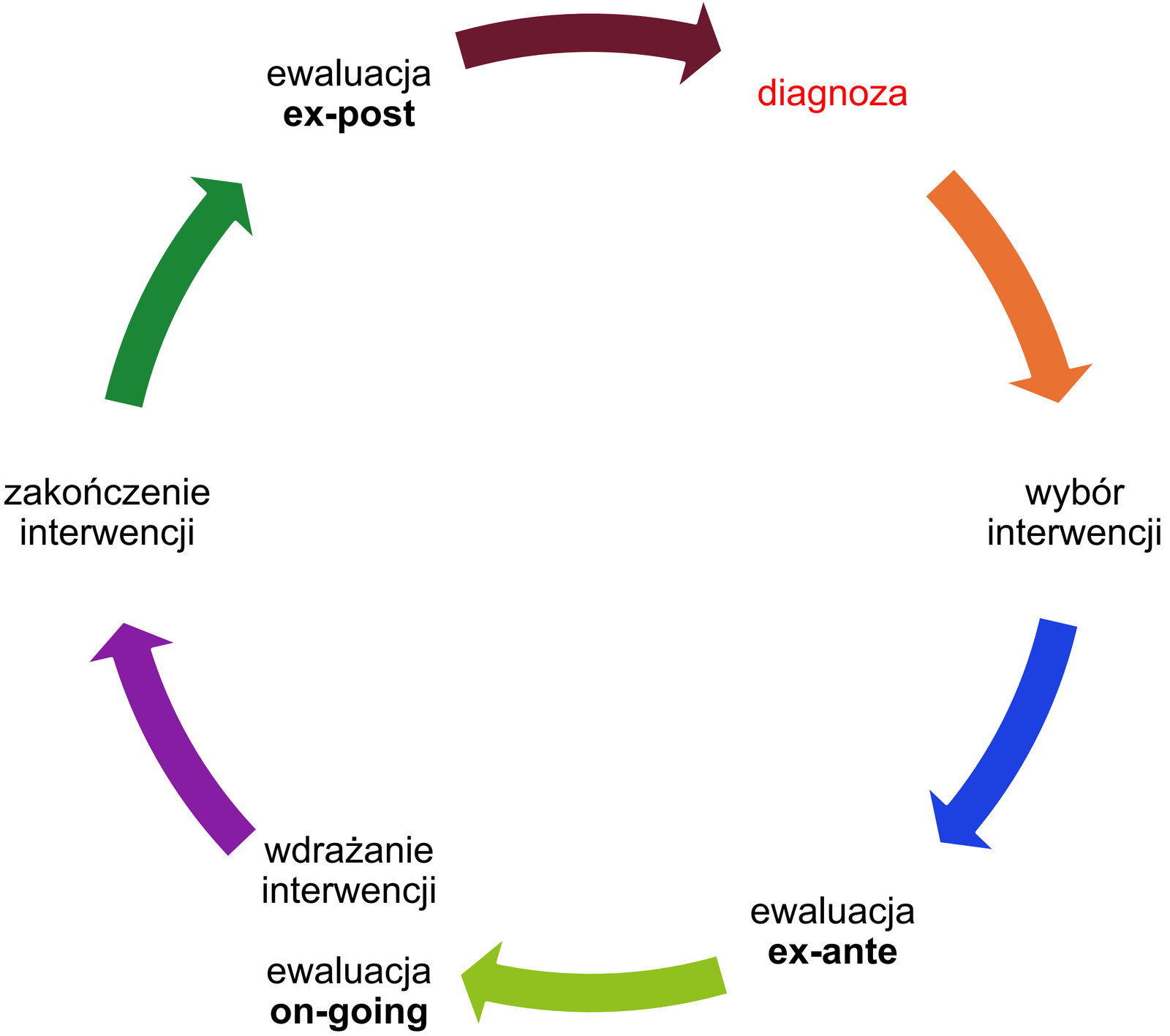

Klasyfikacja ewaluacji

ewaluacja **ex-ante**

analiza **przed** rozpoczęciem interwencji (diagnoza; narzędzia „in”)

ewaluacja **on-going**

analiza efektów w **trakcie realizacji** programu

ewaluacja **ex-post**

analiza efektów **zrealizowanego** programu

A po co w ogóle robić tę ewaluację?

Z co najmniej trzech powodów.

Funkcje ewaluacji

Konkluzywna – ewaluacja służy podsumowaniu działań podejmowanych w ramach danej interwencji; pozwala ustalić związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy działaniami i efektami; zwiększa nasz zasób wiedzy na temat oddziaływania określonej interwencji,

Formatywna – służy poprawie jakości działań w ramach przeprowadzanej lub planowanej interwencji; pozwala zwiększyć skuteczność, efektywność i użyteczność podejmowanych działań,

Społeczno-polityczna – służy uspołecznieniu interwencji; przyczynia się do zwiększenia poparcia społecznego i politycznego dla interwencji, zwiększa motywację i współodpowiedzialność podmiotów zaangażowanych w realizację; zwiększa przejrzystość działań i legitymizuje działania władz publicznych.

Ewaluacja

- sumująca – skupia się na wynikach i skuteczności,
- kształtująca – skupia się na procesie i ocenia wpływ poszczególnych działań na osiąganie celów,
- jakościowa,
- ilościowa,
- przykładowe narzędzia: ankieta ze skalą Likerta, pre-test i post-test, arkusz ewaluacyjny, wywiad jakościowy, obserwacja uczestnicząca, wywiad fokusowy, metody wizualne.

A na czym skupić się w ewaluacji?

Podstawowe kryteria ewaluacji

trafność

cele a potrzeby

W jakim stopniu cele interwencji odpowiadają na potrzeby odbiorców/odbiorczyń?

skuteczność

cele a rezultaty

W jakim stopniu osiągnięto cele?

użyteczność

rezultaty a potrzeby

W jakim stopniu rezultaty odpowiadają na potrzeby odbiorców/odbiorczyń?

efektywność

nakłady a rezultaty

Jaka jest relacja pomiędzy poniesionymi nakładami a rezultatami?

trwałość

rezultaty a czas

Rezultaty są długotrwałe czy tymczasowe? Przez jaki czas udało się utrzymać osiągnięte rezultaty?

Ewaluacja to nie monitoring

Monitoring

- w odróżnieniu od monitoringu, ewaluacja nie skupia się wyłącznie na efektach działań interwencyjnych (produktach), ale na związkach pomiędzy działaniami a efektami,
- monitoring jest zatem bieżącym przeglądem realizacji programu i dokonanych postępów,
- będzie obejmował przede wszystkim realizację wskaźników,
- nie ma jednoznacznej odpowiedzi, co jaki czas należy dokonać monitoringu – zależy to od charakteru i długości programu, jednak musi być zgodny z przyjętymi założeniami programu,

Podsumowując

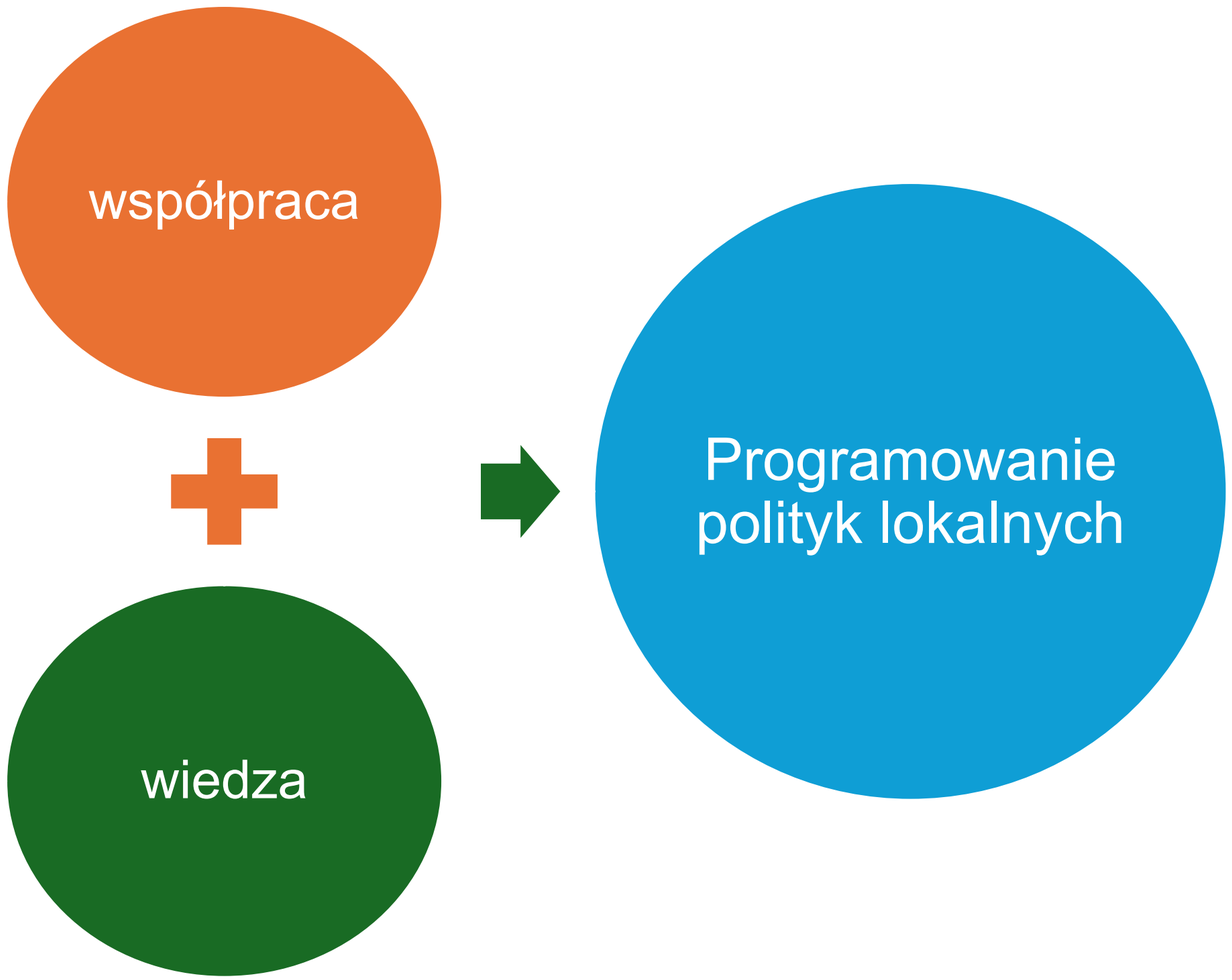

- Korzystajmy z doświadczeń ekspertów i współpracujmy przy tworzeniu polityk regionalnych – **JESTEŚMY W TYM RAZEM** – przede wszystkim jako <u>społeczność</u>

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Dziękuję

dr Mateusz Rutkowski
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
m.rutkowski@pomorskie.eu

WŁĄCZAMY pomorskie!